

Evlilik Uyumu ile Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Dr. Serap ERDOĞAN TAYCAN¹, Dr. Aslı ÇEPİK KURUOĞLU²

ÖZET

Amaç: Evlilik uyumu ile demografik özellikler, eşlerin bağlanma özellikleri, mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Evlilik sorunları nedeniyle psikiyatri polikliniğine başvuran 25 çift çalışma grubu, herhangi bir evlilik sorunu belirtmeyen ve psikiyatrik bozukluğu bulunmayan 25 çift kontrol grubu olarak alınmış, değerlendirmede DSM-IV'e göre Yapılandırılmış Psikiyatrik Görüşme Ölçeği, DSM-III-R'ye göre Kişilik Bozuklukları İçin Geliştirilmiş Yapılandırılmış Psikiyatrik Görüşme Ölçeği, Mizaç ve Karakter Envanteri, Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kullanılmıştır. Sosyodemografik ve evlilikle ilgili bazı özellikler hazırlanan veri formuna kaydedilmiştir.

Bulgular: Evlilikte sorunlar yaşayan çiftlerde kadın ve erkeğin birbirlerini kontrollere göre daha az güvenilir buldukları, kadınların erkekleri ilişki içinde kopuk ve kontrolcü, erkeklerin ise kadınları bağımlı olarak niteledikleri saptanmıştır. Bu çiftlerde kadınların bağlanma stillerinde kaçınma ve kaygı boyutlarının öne çıktığı, erkeklerde ise kaçınma boyutundan yüksek puanlar alındığı görülmüştür. Kadınlarda çalışma grubunda zarardan kaçınma, duygusallık, uyumlu ikincil huylar alt ölçeklerinden daha yüksek, empati alt ölçeğinden daha düşük; erkeklerde bağlanma, kendini kaybetme, kendini aşma ölçeklerinden düşük, uyumlu ikincil huylar alt ölçeğinden ise yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Çalışma grubunda kadınlarda %48 oranında depresyona rastlanmıştır.

Tartışma: Evlilik sorunu yaşayan çiftlerde eşlerin birbirini değerlendirme özelliklerinin sorun yaşamayan çiftlerden farklı olduğu, farklılıkların mizaç, karakter ve bağlanma özellikleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Evlilik, uyum, erişkin bağlanma, mizaç, karakter

SUMMARY

The Evaluation of the Relationships Between Marital Adjustment, Attachment Styles, Temperament and Character Features

Objective: The aim of the study was to investigate the relationships between marital adjustment and demographics, attachment styles, temperament, and character profiles of the couples.

Method: The study group included 25 couples that presented to a psychiatry clinic with marital problems and 25 couples without marital problems and those who were not diagnosed with any psychiatric disorder as the control group. Structured Clinical Interview for DSM-IV Disorders, Structured Clinical Interview for DSM-III-R Axis-II Personality Disorders, Temperament and Character Inventory, Birtchnell Marital Partner Evaluation Scale, and Experiences in Close Relationships Inventory were used. Sociodemographic and some marital characteristics were recorded on a separate form.

Results: It was found that the men and women in the study group thought of each other as less reliable than the controls. Men were more detached and controlled by women and women were more dependent on men. Attachment styles of women in the study group were avoidant and anxious while men had higher scores in the avoidance dimension. In the study group, women received higher scores for harm avoidance, sentimentality, congruent second nature and lower scores for empathy subscales, while men received lower scores for attachment, self-forgetfulness, self-transcendence and higher scores for congruent second nature. Overall, 48% of the women in the study group were found to have depression.

Discussion: We found that men and women couples with marital problems were different from controls in the way they evaluated each other, and these differences were related to temperament, character and attachment patterns.

Key Words: Marriage, adjustment, adult attachment, temperament, character

Geliş Tarihi: 15.05.2012 - **Kabul Tarihi:** 22.05.2013

Teşekkür: Çalışma grubunun oluşturulmasındaki katkılarından dolayı Dr. Nurdan Eren Bodur'a teşekkürlerimizi sunarız.

¹Yrd. Doç., Psikiyatri Bl., Gaziosmanpaşa Üniv. Tıp Fak., Tokat. ²Prof., Psikiyatri Bl., Gazi Üniv. Tıp Fak., Ankara.

Dr. Serap Erdoğan Taycan, e-posta: erd.serap@gmail.com

GİRİŞ

Karşılıklı etkileşebilen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu olarak tanımlanmaktadır (Erbek ve ark. 2005a). Evlilik uyumu ile ilgili yapılan araştırmalarda bu uyumun hangi alanlarda bozulduğuna dair çeşitli sonuçlar elde edilmiş, genel olarak eşlerin kişilik yapıları, bağlanma özellikleri, eşler arasındaki cinsel yaşamın niteliği, eşlerin fiziksel ve ruhsal durumları ve evliliği etkileyebilecek sosyodemografik özellikler üzerinde durulmuştur (Erbek ve ark. 2005a, Erbek ve ark. 2005b, Gülsün ve ark. 2009).

Bağlanma kuramı John Bowlby ve Mary Ainsworth'un çalışmaları sonucu geliştirilmiş ve Freud ve diğer psikanalitik düşünürlerden etkilenmiştir (Bretherton 1992). Bowlby'nin ele aldığı bağlanma sistemi, bebek ve bakım veren arasındaki ilişkilerde temel olarak gözlenen dört davranış stili üzerinden açıklanmaktadır; yakınlık arayışı ve yakınlığı koruma ihtiyacı, ayrılığı protesto etme, keşfetme etkinlikleri için bakıcıyı güvenli bir üs olarak kullanma ve destek ve güvenlik için bakıcıyı sağlam bir sığınak olarak kullanma (Mikulincer ve Erev 1991, Shaver ve Mikulincer 2004). Bağlanma özelliklerinin erişkin hayatında yakın ilişkilerdeki davranış tarzıyla yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Akciğer kanseri hastaları ve eşlerinin bağlanma özelliklerinin eş uyumuna etkisinin araştırıldığı bir çalışmada, kaçınan ve kaygılı türde bağlanma tarzının depresyon ve evlilik kalitesinde bozulma ile ilişkili bulunduğu belirtilmektedir. Yine kaçınan türde bağlanma özelliklerine sahip hastaların bakım veren eşlerinde daha yüksek düzeyde öfke ve depresyona rastlandığı bildirilmiştir (Porter ve ark. 2012). Bir başka araştırmada, bağlanma özelliklerinin eşin kaybının ardından yaşanacak olan yas üzerinde de etkili olduğu vurgulanmaktadır (Mancini ve ark. 2009).

Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE), pek çok psikiyatrik bozuklukta eşlik eden mizaç ve karakter özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılmaktaysa da, yazında evlilik ilişkisinin konu edildiği ve MKE'nin kullanıldığı çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Ölçeğin dört mizaç ve üç karakter bileşeni ve bunların alt başlıkları düşünüldüğünde, her birinin evlilikteki ilişki sistemlerinin yürütmesinde rol alan yönlerinin olduğu görülmektedir. Kansız ve Arkar (2011) tarafından yapılan bir çalışmada Çift Uyum Ölçeği ve MKE kullanılmış ve evlilik uyumu ile ödül bağımlılığı mizaç boyutu arasında pozitif korelasyon bulunduğu bildirilmiştir.

Bu çalışmada temel olarak evlilik uyumu üzerine eşlerin mizaç ve karakter özellikleri ile bağlanma örüntülerinin etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Yazında evlilik uyumu ile ilgili çeşitli özelliklerin değerlendirildiği pek çok araştırma bulunmakla birlikte, bağlanma örüntülerinin mizaç ve karakter özellikleri ile birlikte evlilik uyumu ile ilişkisine bakılan yazarlarca bilinen ilk çalışmadır.

YÖNTEM

Çalışma ve kontrol gruplarının seçimi

Çalışmaya Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'na evlilikte ilişki sorunları nedeniyle başvuran 25 çift dahil edilmiştir. Okur yazar olmayan, zeka geriliği bulunan, uzun süreli bakım gerektiren fiziksel ve ruhsal hastalığı bulunan (kanser, yeti kaybı yaratan diyabetes mellitus, şizofreni vb), majör organ kaybı olan ve kendisi yardım almak üzere başvuran ancak eş görüşmelere gelmeyi kabul etmeyen hastalar çalışma dışı bırakılmışlardır. Çalışmaya dahil edilen çiftlere ilk görüşmede çalışmanın birinci yazarı tarafından DSM-IV'e göre Yapılandırılmış Psikiyatrik Görüşme Ölçeği (SCID-I), DSM-III-R'ye göre Kişilik Bozuklukları için Geliştirilmiş Yapılandırılmış Psikiyatrik Görüşme Ölçeği (SCID-II) uygulanmış, ardından Mizaç ve Karakter Envanteri'ni doldurmaları istenmiştir. Sosyodemografik veriler ve evlilik kurumunun niteliğine ilişkin bazı özellikler bu amaçla hazırlanmış anket formuna kaydedilmiştir. Bir hafta sonraki ikinci görüşmede ise Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri uygulanmıştır. Öncelik sonralık etkisine özel olarak dikkat edilmemiş fakat eşlerin birbirlerinin değerlendirmelerinden etkilenmemelerini sağlamak için aynı görüşmede aynı ölçeklerin uygulanmasına ve kendi doldurdıkları ölçeklerde ayrı odalarda bulunmalarına özen gösterilmiştir.

Kontrol grubu süregiden evlilik problemi tarif etmeyen 25 çiftten oluşmaktadır. Katılımcılara, araştırmanın yapıldığı kurumda çalışan görevli ve yakınlarının araştırma hakkında bilgilendirilerek sözel olarak davet edilmesi yoluyla ulaşılmıştır. Yaş, eğitim durumu, evlilik süresi ve evlilik sayısı açısından kontrol grubu ve çalışma grubu arasında eşleştirme yapılmıştır. Psikiyatrik sorunu bulunan çiftlerde genel bir gözlem olarak evlilik uyumu ile ilgili sorunlara da rastlandığından, evlilikte sorun yaşamadığını bildiren daha homojen bir grup elde edebilmek için kontrol grubunda yer alan çiftlerle psikiyatrik görüşme yapılmış, daha önce herhangi bir psikiyatrik tanı almış olanlar, halihazırda psikiyatrik bir rahatsızlığı bulunan ve tedavi görmekte olan kişiler çalışma dışı bırakılmıştır. Tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş olur formu alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Hasta Veri Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan formda sosyodemografik ve evlilikle ilgili özelliklere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

SCID-I (DSM-IV için Yapılandırılmış Klinik Görüşme): DSM-III-R'de Eksen I'de yer alan bozukluklara tanı koymak üzere geliştirilmiş yapılandırılmış klinik görüşmenin (Spitzer ve ark. 1987) DSM-IV için geliştirilen, Türkiye'de geçerliği ve güvenilirliği Çorapçıoğlu ve arkadaşları (1999) tarafından yapılmış versiyonu kullanılmıştır.

3. *SCID-II (DSM-III-R Eksen II Kişilik Bozuklukları için Yapılandırılmış Klinik Görüşme)*: DSM tanı sisteminde Eksen II bozukluklarına karşılık gelen tanıları belirlemek üzere geliştirilmiştir (Spitzer ve ark. 1990). İlk versiyonu DSM-III-R için geliştirilmiş olup, bu çalışmada da bu versiyon kullanılmıştır. 120 soru içermektedir. Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Soriaş ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (1990).

4. *Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği (BEDÖ)*: Birtchnell (1988) tarafından hazırlanan ve eşlerin birbirlerini değerlendirmelerini amaçlayan bir ölçektir. Ele alınan boyutlar bağımlılık (B), kopukluk (KP), kontrolcülük (KN) ve güvenilebilirlik (G) olarak belirtilmektedir. G boyutunun evlilikteki uyumu arttıran özellikler içerdiği, buna karşın KN, KP ve B boyutlarının uyumlu bir evliliğin sürdürülmesine engel teşkil edeceği ileri sürülmektedir. Her iki form da 90 ifadeden oluşmakta, eşlerin birbirlerini düşünerek “evet”, “hayır” ya da “kararsızım” şeklinde yanıt vermeleri istenmektedir. Maddelerin bazıları düz, bazıları ters olarak puanlanmaktadır, ‘kararsızım’ yanıtı puan almamaktadır (Büyüksahin 2004). Değerlendirmede her bir boyuttan alınan puan, o boyutun özelliklerinin ne kadar karşılandığını göstermektedir. BEDÖ dilimize Kabakçı ve arkadaşları (1993) tarafından çevrilerek geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Değerlendirdiği alt boyutların, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri’nde belirlenen bağlanma özellikleri ile ilişkili olması nedeniyle bu ölçek seçilmiştir.

5. *Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE)*: MKE ile belirlenen özelliklerin doğuştan gelen özellikler olduğu varsayımından yola çıkılarak, evlilik öncesindeki mizaç ve karakter özellikleri hakkında fikir verebileceği ve böylelikle evlilik sorunlarının kişilik üzerindeki olası etkilerinin en aza indirilebileceği düşüncesiyle bu ölçek seçilmiştir. 240 soruluk bir ölçek olup, hasta tarafından “evet” ya da “hayır” şeklinde cevaplandırılır. Cloninger ve arkadaşları (1994) tarafından hazırlanmış, Türkiye’de geçerlik güvenilirlik çalışması Köse ve arkadaşları (2004) tarafından yapılmıştır. “Yenilik Arayışı” (keşfetmekten heyecan duyma-kayıtsız bir katılık, dürtüsellik- iyice düşünme, savurganlık- tutumluluk, düzensizlik- düzenlilik), “Zarardan Kaçınma” (beklenti endişesi ve karamsarlık-sınırsız iyimserlik, belirsizlik korkusu, yabancılardan çekinme, çabuk yorulma ve dermansızlık), “Ödül Bağımlılığı” (duygusallık, bağlanma, bağımlılık) ve “Sebat Etme”den oluşacak şekilde 4 mizaç boyutu içermektedir. Değerlendirilen 3 karakter özelliği ise “Kendi Kendini Yönetme” (sorumluluk alma-kınama, amaçlılık-amaçsızlık, beceriklilik, kendini kabullenme-kendisiyle çekişme, uyumlu ikincil huylar), “İşbirliği Yapma” (sosyal kabullenme- sosyal hoşgörüsüzlük, empati duyma- sosyal ilgisizlik, yardımseverlik- yardımsevmeyizlik, acıma- intikamcılık, temiz kalplilik/vicdanlılık- kendine yarar sağlama) ve “Kendini Aşma”dır (kendini kaybetme-kendilik bilincinde yaşantı, kişiler arası özdeşim- kendi kendine ayırışma, manevi kabullenme- akılcı maddecilik). Ölçeğin değerlendirmesinde her bir karakter ve mizaç özelliğinin puanı, o özelliğin içinde yer

alan alt maddelerin puanlarının toplamından elde edilmektedir. Değerlendirmede hem karakter ve mizaç özelliklerinin puanları hem de her bir özelliğin altında yer alan başlıklardan alınan puanlar kullanılmaktadır. Karakter özelliklerinin alt başlıklarında puanın yüksekliği iki tanımlamadan ilkinin daha çok karşılandığı anlamına gelmektedir.

6. *Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)*: Brennan ve Shaver (1998) tarafından geliştirilen ölçek, bağlanmada temel iki boyut olan yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve başkalarından kaçınmayı ölçmektedir. Her bir boyut için 18 madde olmak üzere toplam 36 madde içermektedir. Katılımcılar her bir maddenin kendilerini ne derece tanımladığını yedi basamaklı ölçekler kullanarak değerlendirmektedirler (1: beni hiç tanımlamıyor; 7: tamamıyla beni tanımlıyor).

Brennan ve Shaver (1998) faktör analizleri sonucunda yetişkin bağlanma davranışlarının yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve başkalarıyla yakınlaşmaktan kaçınma olmak üzere iki temel boyutta tanımlandığını göstermişler ve dört bağlanma stili-nin bu iki boyut üzerinde yapılan küme analizi yöntemi ile oluşturulmasını önermişlerdir. Yaptığımız çalışmada yer alan hastalar, kişileri dört bağlanma stiline göre ayırdığımızda istatistiksel olarak anlamlı karşılaştırmalar yapmamızı sağlayacak sayıda olmadığından dördü bağlanma modeli oluşturulmamış, bağlanma özellikleri kaygı ve kaçınma boyutlarında ele alınmıştır. YİYE’nin bu şekilde de kullanılabileceği ve anlamlı sonuçlar vereceği ölçeği dilimize kazandıran araştırmacılar tarafından da belirtilmektedir (Sümer ve Güngör 1999, Sümer 2006). Türkçe geçerlik ve güvenilirliği yapılmıştır (Sümer ve Güngör 1999).

İstatistiksel Analiz

İstatistiksel değerlendirme “Windows 11.5 için SPSS” programında yapılmıştır. MKE, BEDÖ ve YİYE toplam ve alt ölçek puanlarının, kadın ve erkek yaşları, gelir düzeyleri, evlilik süreleri karşılaştırmasında bağımsız örneklerde t testi; yaşayan çocuk sayısı için karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi, kategorik veriler için karşılaştırmalarda ise ki-kare ve Fisher testi kullanılmıştır. Hem kontrol hem de çalışma grubu için kadın ve erkeklerin ayrı ayrı üç ölçek ve alt ölçekleri arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Ayrıca MKE, YİYE ve alt ölçeklerinde her grup için ayrı ayrı kadın ve erkek karşılaştırmalarında bağımsız örneklerde t testi kullanılmış, BEDÖ için kadın ve erkek arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerde istatistiksel anlamlılık sınırı $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Sosyodemografik özellikler

Çalışmaya katılan evlilik sorunları olan çiftler ve kontrol grubu arasında yaş, ortalama gelir, evlilik süresi, evlilik sayısı,

TABLO 1. Kontrol ve Çalışma Gruplarının Sosyodemografik ve Evlilikle İlgili Özellikleri.

		Çalışma grubu (s= 25)	Kontrol grubu (s= 25)	p
Yaş, yıl (ort±ss)	Kadın	36,72 ± 8,13	35,12± 7,00	0,4
	Erkek	38,56± 7,57	37,04± 6,92	0,4
Gelir, TL (ort±ss)	Kadın	216,00 ± 447,85	217,20± 348,59	0,3
	Erkek	1102,00± 604,57	1360,00± 657,65	0,2
Eğitim, s(%)	Kadın			0,9
	Erkek			0,6
İlkokul	Kadın	5 (%20)	5 (%20)	
	Erkek	5 (%20)	2 (%8)	
Ortaokul	Kadın	6 (%24)	7 (%28)	
	Erkek	4 (%16)	5 (%20)	
Lise	Kadın	10 (%40)	9 (%36)	
	Erkek	9 (%36)	12 (%48)	
Yüksekokul Üniversite	Kadın	4 (%16)	4 (%16)	
	Erkek	7 (%28)	6 (%24)	
Evlilik sayısı, s(%)	Kadın			0,1
	Erkek			0,6
Bir kez	Kadın	23 (%92)	25 (%100)	
	Erkek	21 (%84)	23 (%92)	
İki kez	Kadın	2 (%8)	0 (%0)	
	Erkek	4 (%16)	2 (%8)	
Evlilik süresi, yıl (ort±ss)		8,64± 6,12	6,64± 5,25	0,2
Yaşayan çocuk sayısı, (ort±ss)	1,48 ± 1,04	1,48 ± 1,04	1,44 ± 0,96	0,7
Ölmüş çocuk sahibi olma oranı, s (%)				0,2
Ölmüş çocuğu bulunmayanlar		16 (%64)	20 (%80)	
Ölmüş bir çocuğu olanlar		7 (%28)	5 (%20)	
Ölmüş iki çocuğu olanlar		2 (%8)	0 (%0)	

çocuk sayısı verilerinde bağımsız örneklerde t testi, eğitim durumu açısından ise ki-kare testine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 1).

Çalışma grubundaki ailelerde evde çekirdek aile üyeleri dışında aile büyüğü bulunanların sayısı (%44), kontrol grubuna göre (%16) istatistiksel olarak anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur (p=0,02). İlk başvuran eşin cinsiyetine bakıldığında çiftlerin 22'sinde (%88) başvuranın kadın, 3'ünde (%12) erkek olduğu görülmüştür.

SCID-I ve SCID-II ile konulan tanı dağılımı

Çalışma grubundaki kadın ve erkeklerin SCID-I ve SCID-II sonuçları Tablo 2'de gösterilmektedir.

MKE Verileri

Çalışma ve kontrol grubundaki kadınlar ile erkekler kendi aralarında karşılaştırılmıştır. MKE verileri Tablo 3'te gösterilmektedir.

BEDÖ ve YİYE Verileri

BEDÖ ve YİYE'de çalışma ve kontrol gruplarının puanları Tablo 3'te gösterilmektedir.

BEDÖ ve Diğer Ölçekler Arasındaki İlişkiler

Pearson korelasyon analizi ile yapılan karşılaştırmalarda kontrol grubunda kadınlar için BEDÖ'nün güvenilebilirlik alt ölçeği ile YİYE'nin kaygı alt ölçeği arasında anlamlı şekilde pozitif (r=0,528, p<0,001), MKE'nin sebat etme alt ölçeği arasında ise negatif korelasyon (r=-0,403, p=0,044) bulunmaktadır. Erkekler için ise BEDÖ'nün güvenilebilirlik alt ölçeği ile MKE'nin sebat etme alt ölçeği arasında anlamlı şekilde pozitif korelasyon (r=0,415, p=0,048) bulunmaktadır.

Çalışma grubunda kadınlarda BEDÖ'nün güvenilebilirlik alt ölçeği ile MKE'nin zarardan kaçınma alt ölçeği arasında pozitif korelasyon (r=0,500, p=0,040); kendi kendini yönetme (r=-0,649, p=0,03) ve işbirliği yapma (r=-0,456, p=0,048) alt ölçekleri arasında ise negatif korelasyon bulunmaktadır.

TABLO 2. Çalışma Grubundaki Kadın ve Erkeklerin SCID-I ve SCID-II Tanıları.

Tanılar	SCID-I		SCID-II		
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
	s (%)	s (%)	Tanımlar	s (%)	s (%)
Depresyon	12 (48)	3 (12)	SKB	1 (4)	0 (0)
YAB	2 (8)	0 (0)	OKKB	2 (8)	3 (12)
PB	3 (12)	0 (0)	KKB	4 (16)	1 (4)
OKB	1 (4)	0 (0)	NKB	0 (0)	1 (4)
Alkol bağımlılığı	0 (0)	2 (8)	Yok	18 (72)	20 (60)
Patolojik kumar	0 (0)	2 (8)			
Yok	7 (28)	18 (72)			
Toplam	25 (100)	25 (100)		25 (100)	25 (100)

(YAB: Yaygın anksiyete bozukluğu, PB: Panik bozukluğu, OKB: Obsesif kompulsif bozukluk, SKB: Sınırdaki kişilik bozukluğu, OKKB: Obsesif kompulsif kişilik bozukluğu, KKB: Kaçınan kişilik bozukluğu, NKB: Narsistik kişilik bozukluğu).

Erkekler için ise BEDÖ'nün alt ölçekleri ile diğer ölçekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Çalışma ve kontrol grubunda BEDÖ ve diğer ölçekler arasındaki korelasyon değerleri Tablo 4'te gösterilmektedir.

Kadın ve Erkeklerin BEDÖ Verileri Arasındaki İlişkiler

Çalışma ve kontrol grubunda kadın ve erkeklerin BEDÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanlar (birbirleri hakkındaki değerlendirmeleri) arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Buna göre, kontrol grubunda kadın ve erkeklerin güvenilebilirlik ($r=0,649$, $p=0,042$), bağımlılık ($r=0,602$, $p=0,038$) ve kontrolcülük ($r=0,630$, $p=0,046$) alt ölçeklerinden aldıkları puanların pozitif korelasyon gösterdikleri bulunmuştur. Çalışma grubuna bakıldığında ise tüm alt ölçeklerde yani güvenilebilirlik ($r=0,530$, $p=0,031$), bağımlılık ($r=0,558$, $p=0,024$), kontrolcülük ($r=0,500$, $p=0,020$) ve kopukluk ($r=0,428$, $p=0,018$) puanları arasında pozitif korelasyon saptanmıştır.

TARTIŞMA

Evliliklerinde yaşadıkları sorunlar nedeniyle başvuran çalışma grubundaki kadınların eşlerini, kontrol grubundaki kadınlara göre daha az güvenilir, daha çok kontrolcü ve ilişki anlamında daha çok kopuk olarak niteledikleri görülmüştür. Çalışma grubundaki erkeklerin ise eşlerini daha bağımlı olarak değerlendirdikleri görülmektedir. BEDÖ'de kadın ve erkeklerin birbirleri için yaptıkları değerlendirmelerin karşılıklılığına bakıldığında, kontrol grubunda kopukluk dışındaki alt başlıklarda bu ilişkinin görüldüğü, çalışma grubunda da

tüm alt başlıklarda karşılıklılığın mevcut olduğu belirlenmiştir. Kontrol grubu ile karşılaştırıldığında eşlerin birbirlerini algılama şekilleri farklılık göstermesine rağmen, kadın ve erkeğin ilişki içerisinde birbirlerini algılama şekilleri birbirlerine benzemektedir. Bu da çalışma grubunda yer alan çiftlerde evliliklerindeki sorunların hem kadın hem de erkek tarafından algılandığını ve kabul edildiğini göstermektedir.

Çalışmamızda evlilik sorunları nedeniyle yardım arayışına giren hastaların çoğunluğunun kadın olduğu dikkati çekmektedir. Bu sonuç, poliklinik başvurularının çoğunluğunu kadınların oluşturması ile de ilişkili olabilir. Ülkemizde psikiyatri poliklinik başvurusunda bulunan hastaların çeşitli demografik özelliklerinin incelendiği iki çalışmada da başvuranların büyük kısmının kadın olduğu bildirilmektedir (Öyekçin 2008, Tümkiye ve ark. 2005). Çalışmamızda evlilik sorunu nedeniyle başvuran kişi olan erkeklerin tamamında, kadınların ise %48'inde depresyon tanısı belirlenmiştir. Kadınların başta depresyon olmak üzere yaşadıkları psikiyatrik rahatsızlıkların da yardım arayışına yönelmelerinde etkili olduğu düşünülebilir.

Psikiyatrik sorunlar ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların sonuçları birbirinden farklılıklar göstermektedir. Birtchnell ve Kennard'ın (1983) yaptıkları bir çalışmada, evlilik ilişkisindeki sorunların mı psikiyatrik rahatsızlığa yoksa psikiyatrik rahatsızlıkların mı evlilik sorunlarına yol açtığı belirlenemediği ve bir genelleme yapılamayacağı vurgulanmıştır (Birtchnell ve Kennard 1983). Ancak psikiyatrik hastalık varlığında evliliğin yürütülmesinin zorlaşacağı da ortadadır (Pehlivan 2006). Kim (2012), Koreli-Amerikalı evli çiftler üzerinde yaptığı bir çalışmada evlilik uyumu ve depresif belirtiler arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Whisman ve Uebelacker (2009) tarafından orta yaş ve üzerindeki çiftlerde yapılan ileriye dönük bir çalışmada ise her iki eşin başlangıçtaki depresyon düzeylerinin evlilik ilişkisindeki uyumsuzluğu yordadığı, depresyon ve evlilik uyumu arasında iki yönlü bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte çalışma desenimizde kontrol grubu seçiminde mevcut ve geçmişteki psikiyatrik hastalık varlığı dışlama ölçütü olarak belirlenmiştir. Bu nedenle kontrol grubu ile karşılaştırmada psikiyatrik hastalık varlığının etkisi tartışılmamakta, sadece çalışma grubu üzerindeki etkilerine ilişkin varsayımlar ileri sürülmektedir.

Evlilik sorunları yaşadıklarını belirten kadınlar yakın ilişkilerinde kontrol grubuna göre anlamlı derecede yüksek kaygı ve kaçınma puanlarına sahip bulunmuşlardır. Ancak bağlanma özelliklerinin evlilik uyumunu I. Eksen'deki bozukluklardan ne kadar bağımsız olarak etkilediğini var olan verilerle belirlemek olanaksızdır. Yazında bu etkileşimlerin çok boyutlu olarak gerçekleştiğini gösteren çalışmalar mevcuttur. Örneğin depresif belirtiler ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiye erişkin bağlanma stillerinin etkisinin araştırıldığı bir çalışmada, güvensiz bağlanmanın evlilik ilişkisinin bozuk olduğu

TABLO 3. Kontrol ve Çalışma Grubundaki Kadın ve Erkeklerin MKE, BEDÖ ve YİYE Puanları.

	Kadın			Erkek		
	Çalışma (s=25) (ort±ss)	Kontrol (s=25) (ort±ss)	P	Çalışma (s=25) (ort±ss)	Kontrol (s=25) (ort±ss)	p
MKE						
YA1	5,4±2,1	5,2±1,2	0,7	4,8±1,5	4,7±1,3	0,7
YA2	3,2±1,4	3,8±1,3	0,1	3,5±1,5	4,0±1,2	0,2
YA3	4,2±1,6	3,8±1,1	0,2	3,5±1,3	3,7±1,3	0,5
YA4	2,8±1,3	4,4±4,1	0,08	3,8±1,3	4,0±1,2	0,5
YA	15,5±3,6	16,5±2,3	0,3	15,9±3,4	16,6±2,8	0,4
ZK1	6,9±1,9	4,6±1,2	<0,001	6,6±2,4	7,0±1,5	0,4
ZK2	5,1±1,6	4,0±0,9	0,005	5,0±1,8	4,7±1,6	0,5
ZK3	3,8±2,3	3,2±1,2	0,3	4,1±2,2	4,6±1,9	0,4
ZK4	4,1±2,1	4,1±1,4	0,8	4,6±2,2	4,6±1,8	1,0
ZK	20,0±6,2	16,1±3,0	0,007	20,4±6,4	21,0±4,2	0,7
ÖB1	7,9±1,7	5,5±1,5	<0,001	7,4±1,8	6,8±1,8	0,2
ÖB2	4,4±1,8	4,6±1,2	0,6	5,0±1,3	6,0±1,4	0,01
ÖB3	2,4±1,4	3,0±1,1	0,1	3,2±1,2	3,7±0,9	0,1
ÖB	14,8±3,7	13,2±2,1	0,06	15,7±2,8	16,6±2,8	0,2
SE	6,1±1,4	5,6±1,5	0,3	4,8±1,3	5,3±1,4	0,2
KKY1	5,0±2,1	5,7±1,6	0,2	4,6±2,1	5,2±1,7	0,2
KKY2	6,8±1,8	5,8±1,4	0,8	6,0±1,6	5,4±1,6	0,1
KKY3	3,6±1,2	3,8±0,9	0,4	3,2±1,3	3,8±0,9	0,08
KKY4	6,5±2,5	6,2±2,1	0,6	6,0±3,0	6,4±2,2	0,5
KKY5	9,2±1,7	8,2±1,6	0,04	8,9±1,5	7,7±1,7	0,01
KKY	30,3±6,5	29,9±4,1	0,8	28,7±7,3	28,5±3,4	0,8
İY1	5,8±2,09	6,0±1,3	0,7	6,1±1,4	5,9±0,12	0,6
İY2	4,2±1,3	5,1±1,3	0,02	4,0±1,1	4,4±1,1	0,2
İY3	5,0±1,3	5,2±1,1	0,5	6,3±1,2	5,6±1,4	0,3
İY4	7,2±2,8	7,3±1,7	0,9	8,0±1,7	7,8±1,3	0,5
İY5	7,3±0,9	6,7±1,4	0,09	7,4±1,2	6,8±1,5	0,1
İY	29,8±6,5	30,4±4,1	0,7	30,5±4,9	30,5±3,1	0,6
KA1	5,7±2,1	5,6±1,7	0,9	5,4±2,7	7,0±1,9	0,01
KA2	4,5±2,3	4,0±1,6	0,3	4,6±2,4	5,9±1,9	0,05
KA3	7,0±2,4	7,3±1,7	0,6	6,5±2,9	7,9±1,8	0,05
KA	17,2±5,6	16,9±2,7	0,8	16,6±6,8	21,0±3,8	0,008
BEDÖ						
Bağımlılık						
Kontrolçülük	29,7±6,6	26,6±5,3	0,07	35,6±4,3	29,0±4,6	<0,001
Kopukluk	39,4±12,2	28,4±6,2	<0,001	38,2±10,0	34,2±5,5	0,08
Güvenilebi-	37,0±5,3	21,5±4,0	<0,001	19,3±4,0	20,7±2,7	0,10
lirlik	38,4±6,7	52,8±6,3	<0,001	44,0±6,1	54,0±5,4	<0,001
YİYE						
Kaçınma						
Kaygı	61,8±12,1	42,8±4,6	<0,001	68,0±4,4	42,4±3,3	<0,001
	72,6±10,9	59,4±5,0	<0,001	60,8±5,7	58,5±5,0	0,1

ort=ortalama, ss= standart sapma

p< 0,05 anlamlı

YA: Yenilik arayışı, YA1: Keşfetmekten heyecan duyma-kayıtsız bir katılık, YA2: Dürtüsellik- iyice düşünme, YA3: Savurganlık- tutumluluk, YA4: Düzensizlik- düzenlilik, ZK: Zarardan kaçınma ZK1: Beklenti endişesi ve karamsarlık-sınırsız iyimserlik, ZK2: Belirsizlik korkusu, ZK3: Yabancıardan çekinme, ZK4: Çabuk yorulma ve dermansızlık, ÖB: Ödül bağımlılığı, ÖB1: Duygusalılık, ÖB2: Bağlanma, ÖB3: Bağımlılık, SE: Sebat etme; KKY: Kendi kendini yönetme, KKY1: Sorumluluk alma-kınama, KKY2: Amaçlılık-amaçsızlık, KKY3: Beceriklilik, KKY4: Kendini kabullenme-kendisiyle çekişme, KKY5: Uyumlu ikincil huylar, İY: İşbirliği yapma, İY1: Sosyal kabullenme- sosyal hoşgörüsüzlük, İY2: Empati duyma- sosyal ilgisizlik, İY3: Yardımseverlik- yardımsevmeslik, İY4: Acıma- intikamcılık, İY5: Temiz kalplilik/vicdanlılık- kendine yarar sağlama, KA: Kendini aşma, KA1: Kendini kaybetme-kendilik bilincinde yaşantı, KA2: Kişiler arası özdeşim- kendi kendine ayırma, KA3: Manevi kabullenme- akılcı maddecilik.

Ölçeğin özelliği ile ilişkili olarak BEDÖ alt ölçeklerinde kadın sütununda verilen değerler kadınların erkeklerle dair değerlendirmelerinden erkeklerin aldığı puanları, erkek sütununda verilenler ise erkeklerin kadınlara dair değerlendirmelerinden kadınların aldığı puanları göstermektedir.

TABLO 4. Çalışma ve Kontrol Grubu için BEDÖ ile Diğer Ölçekler Arasındaki İlişki.

		Kadın BEDÖ alt başlıkları				Erkek BEDÖ alt başlıkları			
Kontrol grubu		G	KP	KN	B	G	KP	KN	B
YİYE	Kaçınma	-0,003	0,198	-0,208	0,103	0,058	-0,227	0,208	0,386
	Kaygı	0,528*	-0,127	-0,105	-0,022	0,277	-0,168	0,105	0,085
	YA	-0,014	-0,043	0,049	0,049	-0,007	0,173	-0,238	-0,253
	ZK	0,391	-0,089	-0,202	0,143	-0,333	0,050	0,234	0,000
	ÖB	0,244	-0,311	0,112	0,297	0,189	0,348	0,023	0,065
MKE	SE	-0,403*	-0,171	-0,287	0,060	0,415*	-0,328	0,279	-0,265
	KKY	-0,222	-0,016	-0,086	0,057	0,150	-0,037	0,044	-0,358
	İY	0,213	-0,350	0,026	-0,162	0,095	-0,257	0,302	-0,290
	KA	-0,377	-0,151	-0,144	-0,374	0,229	-0,208	0,330	0,012
Çalışma grubu									
YİYE	Kaçınma	-0,148	0,217	-0,245	-0,178	-0,108	0,095	-0,188	-0,305
	Kaygı	-0,040	0,150	-0,030	-0,172	-0,335	0,015	0,133	0,011
	YA	0,035	-0,301	0,049	0,200	-0,377	0,160	-0,238	-0,128
	ZK	0,500*	-0,228	-0,202	0,170	0,198	-0,253	0,234	-0,037
	ÖB	-0,187	0,006	0,112	-0,023	-0,224	0,254	0,023	-0,132
MKE	SE	0,236	0,110	-0,287	0,091	0,203	0,117	0,279	0,187
	KKY	-0,649*	0,319	-0,086	-0,273	-0,085	0,282	0,044	-0,052
	İY	-0,456*	0,283	0,026	-0,314	-0,193	0,198	0,302	-0,239
	KA	0,290	-0,168	-0,144	0,097	0,303	-0,358	0,330	0,316

*p<0,05 için istatistiksel olarak anlamlı r değerleri.

B: Bağımlılık, KP: Kopukluk, KN: Kontrolçülük, G: Güvenilebilirlik. YA: Yenilik arayışı, ZK: Zarardan kaçınma, ÖB: Ödül bağımlılığı, SE: Sebat etme, KKY: Kendi kendini yönetme, İY: İşbirliği yapma, KA: Kendini aşma.

durumlarda kişileri depresyona yatkın hale getirdiği öne sürülmektedir (Scott ve Cordova 2002).

Kaçınan türde bağlanma gösteren kişilerin sorunlardan ve çözüm arayışlarından da kaçındıkları bilinmektedir. Bu nedenle çalışmamızda erkeklerin evliliklerinde kadınlar kadar sorun yaşadıklarını düşünmedikleri ve psikiyatrik başvuruda bulunmadıkları yorumu yapılabilir. Shi, güvenli bağlanma biçimine sahip olanların doyum sağlayan çatışma çözme davranışları geliştirdiklerini, kaçınanların ise çatışma çözme davranışından kaçındıklarını ileri sürmüştür (2003). Çalışmalar kaçınan türde iletişimi olan bazı çiftlerin kabul edilebilir bir evlilik uyumlarının olabileceğini veya kaliteli bir evlilik sürdürebileceklerini göstermektedir (Erbek 2005a).

Mikulincer ve Erev (1991) ise tersine, kaçınan bağlanma biçimine sahip olanların evliliklerinin de uyumsuz olduğunu belirlemişlerdir. Ancak bağlanma stillerinin ilişkiye olan etkilerinin her iki cinsiyet için nasıl dağılım gösterdiği net değildir. Bu konuda yapılan çalışmaların ikisinde kadın ve erkeğin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirtilmektedir (Marchand 2004, Shi 2003). Bununla birlikte kadınların ve erkeklerin aynı bağlanma biçimlerine sahip olduklarında bile, hem yaşanan sorunu anlamlandırma hem de çözüm bulma davranışlarının farklılık göstereceği düşünülebilir. Toplumsal yapı içerisinde algılanan kadın ve erkek kimliği ve her iki cinsiyete sosyal açıdan atfedilen roller, bireylerin hem kimlik gelişimlerini hem de ilişki içerisindeki tutumlarını belirleyici rol oynamaktadır. Cinsiyet rolleri, toplumun

kadınlardan ve erkeklerden beklediği davranış örüntüleridir (Akçam 1996). Geleneksel olarak erkeksilik bağımsızlık, girişkenlik, yeterlilik, rekabetçilik ve üstünlük gibi özelliklerle; kadınsılık ise daha çok yardımseverlik, merhamet, bakım verme ve sıcaklık gibi özelliklerle özdeşleştirilmektedir (Damarlı 2006). Bu açıdan bakıldığında, “desteklenmesi gereken” kadın ve “desteklemesi, güçlü olması gereken” erkek kalıpları evlilik uyumunu etkileyen sorunlarla da ilişkili görünmektedir. Ayrıca bireylerin bağlanma özellikleri nedeniyle mi evliliklerinde sorunlar yaşadıkları yoksa bağlanma özellikleri nedeniyle evlilikte ortaya çıkan sorunlarla baş etmelerinin mi güçleştiği soruları henüz belirsizliğini korumaktadır.

MKE ile yapılan çalışmalarda genel olarak depresyon tanısı konulan kişilerin sağlıklı kontrollere göre yenilik arayışı ve kendi kendini yönetme puanlarının düşük, zarardan kaçınma puanlarının ise yüksek olduğu belirtilmektedir (Lee ve ark. 2012). Bu nedenle çalışmamızda çalışma grubundaki kadınlarda zarardan kaçınma puanlarının yüksek oluşu depresyonla da ilişkili olabilir. Uyumlu ikincil huylar (kendi kendini yönetme alt özelliği) değerinin çalışma grubumuzda hem erkek hem de kadınlarda yüksek olduğu görülmektedir. Uyumlu ikincil huylar alt ölçeğine karşılık gelen maddeler, çeşitli yaşam deneyimleri sonucunda kişinin kendini daha iyi tanıyarak sahip olduğu iç kaynakları daha etkin bir şekilde kullanıp kullanmadığını değerlendirmektedir. Bu alt başlığın puanlarının çalışma grubunda hem kadınlarda hem de erkeklerde yüksek çıkması süregiden sorunlarla başa çıkmaya yönelik uyumu yansıtır olabilir.

Çalışma grubundaki kadınlarda empati puanları kontrol grubuna göre anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Tutarel-Kışlak ve Çabukça'nın (2002) yaptıkları bir çalışmada evli kadın ve erkeklerin empatik eğilim düzeyleri arasında fark olmadığı belirlenmiş, bunun yanı sıra empati düzeyinin evlilik uyumunu yordadığı belirtilmiştir. Empati, bağışlayıcılık ve evlilik kalitesi arasındaki ilişkilerin araştırıldığı bir çalışmada ise empatinin evlilik ilişkisindeki bağışlayıcılığı, bağışlayıcılığın da evlilik kalitesini yordadığı yorumu yapılmıştır (Palearı ve ark. 2005). Bununla birlikte MKE'de saptanan bu farklılığın doğrudan bir karakter özelliği olarak mı ele alınması gerektiği yoksa evlilik ilişkisinde tatminsizlik ve hayal kırıklıkları yaşayan ve depresif bir duygudurum içerisindeki bireylerin, çaresizlik ve karamsarlık duygularının da etkisiyle kendi içlerine kapanması ve duygusal yatırımlarını karşılarındaki kişilerden çekmelerinin bir sonucu olarak mı görülmesi gerektiği tartışmaya açıktır.

Erkeklerde bağlanma (ödül bağımlılığı alt özelliği), kendini kaybetme (kendini aşma alt özelliği) ve kendini aşma toplam puanları çalışma grubunda kontrol grubuna göre anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Kansız ve Arkar'ın (2011) yaptıkları bir çalışmada, alt boyutların dağılımı verilmemekle birlikte, ödül bağımlılığı ile evlilik doyumu arasında pozitif bir korelasyon bulunduğu belirtilmektedir. Bu sonuç çalışma

grubunda yer alan erkeklerin bağlanma puanlarının düşük bulunmasıyla uyumlu görünmektedir. Evlilik uyumu açısından olumlu bir özellik olarak görülen güvenli bağlanmaya sahip bireylerin, yakınlık gösterebilme, güven sağlayabilme, iyimserlik ve sorunlarla baş edebilme gibi özelliklerinin olduğu düşünülmektedir. Bu özelliklerdeki yetersizliğe işaret eden bağlanma puanlarındaki düşüklüğün, evlilik sorunları ile birebir ilişki içerisinde bulunduğunu söylemek mümkündür. Nitekim, YİYE'ye göre de erkeklerin kontrol grubuna göre kaçınma boyutundan anlamlı derecede yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Bağlanma kuramına göre kaçınan türde bağlanmaya sahip bireylerin duygusal bağılıktan uzak duran kişiler oldukları, hem ilişkide oldukları kişilerin hem de kendilerinin bağlanma gereksinimlerini inkâr ettikleri belirtilmektedir (Hazan ve Shaver 2000, Oral 2006, Gostecnik ve ark. 2009). Yine BEDÖ verilerine göre çalışma grubundaki erkekler, eşlerini kontrol grubundaki erkeklerle göre daha bağımlı olarak nitelemektedirler. Buna göre evlilikte uyum sorunu yaşayan çiftlerde erkeklerin yakın ilişkilerinde kaçınan türde bağlanma özellikleri göstermeleri, MKE'de bağlanma puanlarının düşük olması ve eşlerini bağımlı olarak nitelemeleri birbirleriyle ilişkili ve örtüşen sonuçlar olarak görülmektedir. Çalışmamızda MKE verileri ile ilgili olarak elde edilen sonuçlar, bazı özelliklerin evlilik ilişkisinde yaşanan sorunlar sonucunda da gelişmiş olabileceğini akla getirmektedir ancak bu ikiliğin tartışılması için daha fazla veriye ve çalışmaya ihtiyaç vardır.

Her ne kadar BEDÖ'de eşlerin birbirleri için yaptıkları değerlendirmelerin yorumlanmasında YİYE'de belirlenen bağlanma stilleri açısından kontrol ve çalışma grubu arasındaki farklılıklardan yararlanılsa da ölçeklerin kendi aralarında korelasyon analizleri yapıldığında çalışma grubunda hem kadın hem de erkekler için BEDÖ ve YİYE alt başlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bu durumda ölçeklerin kendi içlerinde bir kesme puanına sahip olmamalarının ve kontrol grupları ile karşılaştırılarak değerlendiriliyor olmalarının bir etkisinin olabileceği düşünülmüştür. Bir başka olası açıklama da örneklem grubumuzun yeterince büyük olmaması olabilir.

Çalışmamızda sosyodemografik özelliklerle ilişkili olarak elde edilen bir farklılık, evde ailenin çekirdek üyeleri dışında bir bireyin bulunması ile ilgilidir. Eşler ve çocuklar dışındaki aile üyelerinin bir alt sistem olarak ailedeki diğer alt sistemler üzerinde çeşitli etkilere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Goldenberg ve Goldenberg (1996) ailedeki alt sistemler arasındaki sınırların belirsiz ya da geçirgen olmasının evlilik üzerine olumsuz etkilere sahip olduğunu iddia etmektedirler. Özçetin ve arkadaşları (2007) geniş ailede gelin olmanın etkileri ile ilgili yaptıkları bir çalışmada, Aile Değerlendirme Ölçeği'nin iletişim, roller, duygusal tepkiler verme ve davranış kontrolü alt ölçeklerinde, gelinlerin çekirdek ailedeki kadınlara göre daha kötü puanlar aldıklarını belirlemişlerdir.

Çalışmamızda asıl üzerinde durulan konu evlilik uyumu olduğundan, Aile Değerlendirme Ölçeği ile belirledikleri farklılıkların evlilik sorunları ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte, çalışma ve kontrol grupları arasında evde çekirdek aile üyeleri dışında bir büyüğün bulunma oranları arasındaki farklılığın evlilik sorunları ile ilişkisini elimizdeki verilerle tartışmak olanaklı değildir.

Çalışmamızın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, çalışma ve kontrol grubundaki kişi sayısının az olmasıdır. Örneklemenin küçük oluşu, bazı özelliklerle ilgili (örneğin çalışma grubunda psikiyatrik hastalığı bulunanlarla bulunmayanların karşılaştırılması gibi) daha ayrıntılı istatistiksel

analiz yapılmasını olanaksız hale getirmektedir. Ayrıca elde edilen bulguların geçerlik ve güvenilirliği de düşmektedir. İkinci kısıtlılığımız çalışma deseniyle ilgili olup, kontrol grubunda psikiyatrik hastalık varlığının dışlanması, kontrol grubu ile çalışma grubunun psikiyatrik hastalıkların etkisi açısından karşılaştırılmasını engellemektedir. Bununla birlikte, yazında evlilik uyumuna bağlanma biçimleri ve mizaç ve karakter özelliklerinin etkisinin birlikte incelendiği az sayıda çalışmanın bulunması, erişkin dönem bağlanma özelliklerinin eşlerin birbirleriyle ilgili değerlendirmelerini ve sonuçta da evlilik ilişkilerini nasıl etkilediğini ele alması ve evlilik uyumu ile ilgili sorunların psikiyatri kliniğinde önemli bir yer tutması çalışmayı anlamlı kılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akçam F (1996) Çalışan Eşlerin, 'Kadının Ev Dışında Çalışması'yla, Erkeklerin, 'Ev Dışında Çalışan Eşleri'yle ve Çalışan Kadınların 'Kendileri'yle ilgili Görüşleri'. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı.
- Birtchnell J (1988) The assessment of the marital relationship by questionnaire. *J Sex Marital Ther* 3:57-70.
- Birtchnell J, Kennard J (1983) Does marital maladjustment lead to mental illness? *Soc Psychiatry* 18:79-88.
- Brennan KA, Shaver PR (1998) Self-report measurement of adult attachment: an integrative overview. *Attachment Theory and Close Relationships*, JA Simpson, WS Rholes (Ed). New York, Guilford Press, s. 46-76.
- Bretherton I (1992) The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Dev Psychol* 28:759-75.
- Büyükaşahin A (2004) Psikoloji araştırma ve uygulamalarında ölçek/teknik/vaka/yayın/kavram tanıtımı 1: Türkiye'de uyarlama çalışmaları yapılmış ya da Türk kültüründe geliştirilmiş ikili ilişkiler kapsamındaki ölçeklerin kısa tanıtımı. *Türk Psikoloji Dergisi* 19:129-43.
- Cloninger CR, Przybeck TR, Svrakic DM ve ark. (1994) The Temperament and Character Inventory (TCI): a guide to its development and use. St Louis, MO, Washington University, s.35-42.
- Çorapçıoğlu A, Aydemir Ö, Yıldız M ve ark. (1999) DSM-IV Eksen I Bozuklukları (SCID-I) için yapılandırılmış Klinik Görüşme Türkçe Versiyonu. Ankara, Hekimler Yayın Birliği.
- Damarlı Ö (2006) Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Roller, Bağlanma Stilleri ve Benlik-Kavramı Arasındaki İlişkiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- Erbek E, Beştepe E, Akar H ve ark. (2005a) Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam* 18:39-7.
- Erbek E, Beştepe E, Akar H ve ark. (2005b) Cinsellik ve çift uyumu: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam* 18:72-81.
- Goldenberg I, Goldenberg H (1996) Family Therapy: An Overview. Dördüncü Baskı, Belmont, CA: Thomson Brooks/Cole, s.106-23.
- Gostecnik C, Repic T, Cveteck R (2009) Insecure attachment in couples' relationships. *J Pastoral Care Counsel* 63:5-9.
- Gülsün M, Ak M, Bozkurt A (2009) Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 1:68-79.
- Hazan C, Shaver PR (2000) Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve (çev. A Dönmez). *Türk Psikoloji Bülteni* 16:29-50.
- Kabakçı E, Tuğrul C, Öztan N (1993) Birtchnell eş değerlendirme ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi* 8:31-6.
- Kansız M, Arkar H (2011) Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 12:24-9.
- Kim E (2012) Marital adjustment and depressive symptoms in Korean Americans. *Issues Ment Health Nurs* 33:370-6.
- Köse S, Sayar K, Ak İ ve ark. (2004) Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI): Geçerlilik, güvenirlik ve faktör yapısı. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* 14:107-31.
- Lee J, Min SK, Kim KH ve ark. (2012) Differences in temperament and character dimensions of personality between patients with Hwa-byung, an anger syndrome, and patients with major depressive disorder. *J Affect Disord* 138:110-6.
- Marchand JF (2004) Husbands and wives marital quality: the role of adult attachment orientations, depressive symptoms and conflict resolution behaviors. *Attach Hum Dev* 6:99-112.
- Mancini AD, Robinaugh D, Shear K ve ark. (2009) Does attachment avoidance help people cope with loss? The moderating effects of relationship quality. *J Clin Psychol* 65:1127-36.
- Mikulincer M, Erev I (1991) Attachment styles and the structure of romantic love. *Br J Soc Psychol* 30:273-91.
- Oral N (2006) Yeme tutum bozukluğu ile kişilerarası şemalar, bağlanma stilleri, kişilerarası ilişki tarzları ve öfke arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı.
- Öyekçin DG (2008) Bir devlet hastanesi psikiyatri polikliniğine bir yıl içinde başvuran olguların sosyodemografik özellikleri ve psikiyatrik tanı dağılımları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 9:39-43.
- Özçetin A, Mayda AS, Karaca A ve ark. (2007) Geniş ailede gelin olmak ruhsal belirtileri etkiliyor mu? *Yeni Symposium* 45:113-8.
- Paleari FG, Regalia C, Fincham F (2005) Marital quality, forgiveness, empathy, and rumination: a longitudinal analysis. *Pers Soc Psychol Bull* 31:368-78.
- Pehlivan K (2006) Psikiyatrik kadın hastalarda evlilik ve ebeveyn olma: Bir gözden geçirme. *Düşünen Adam* 19:143-54.
- Porter LS, Keefe FJ, Davis D ve ark. (2012) Attachment styles in patients with lung cancer and their spouses: associations with patient and spouse adjustment. *Support Care Cancer* 20:2459-66.
- Scott RL, Cordova JV (2002) The influence of adult attachment styles on the association between marital adjustment and depressive symptoms. *J Fam Psychol* 16:199-208.
- Shaver PR, Mikulincer M (2004) Attachment theory and research: resurrection of the psychodynamic approach to personality. *J Res Pers* 39:22-45.
- Shi L (2003) The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *Am J Fam Ther* 31:143-57.
- Sorias S, Saygılı R, Elbi H (1990) DSM-III-R Yapılandırılmış Klinik Görüşmesi Türkçe Versiyonu, Kişilik Bozuklukları Formu (SCID-II). İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi.

- Spitzer RL, Williams JBW, Gibbon M (1987) Structured Clinical Interview for DSM-III-R Axis-I Disorders (SCID-I). Washington D.C., American Psychiatric Press, Inc.
- Spitzer RL, Williams JBW, Gibbon M ve ark. (1990) Manual for the Structured Clinical Interview for DSM-III-R Personality Disorders (SCID-II). Washington D.C., American Psychiatric Press Inc.
- Sümer N (2006) Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması. Türk Psikoloji Dergisi 21:1-24.
- Sümer N, Güngör D (1999) Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. Türk Psikoloji Dergisi 14:71-106.
- Tutarel-Kışlak Ş, Çabukça F (2002) Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. Aile ve Toplum. Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi 5:35-41.
- Tümkiye S, Özdel O, Değirmenci T ve ark. (2005) Bir üniversite hastanesi psikiyatri polikliniği hastalarında psikiyatrik tanı ve tedavi: Bir yıllık geriye dönük araştırma. Anadolu Psikiyatri Dergisi 6:36-40.
- Whisman MA, Uebelacker LA (2009) Prospective associations between marital discord and depressive symptoms in middle-aged and older adults. Psychol Aging 24:184-9.